

Piotr Osowy

Egzekucja z konta bankowego, w tym z wkładu oszczędnościowego w prawie niemieckim – rozważania na tle § 829 ZPO¹

I. W Niemczech większość operacji finansowych pomiędzy podmiotami gospodarczymi, jak również pomiędzy osobami fizycznymi odbywa się z zasady w obrocie bezgotówkowym, za pośrednictwem banków. Nikt praktycznie nie trzyma większych sum pieniędzy w kasie swojej firmy czy w domu. Dlatego też potencjalny dłużnik będzie posiadał przynajmniej jedno konto w jakimś banku. Jednakże wierzyciel niemiecki napotyka na drodze do odzyskania swoich pieniędzy określone trudności. Pierwsza z nich polega na obowiązującej w ustawodawstwie niemieckim tzw. ustawowej kolejności sposobów przeprowadzania egzekucji. Wierzyciel nie ma możliwości wyboru sposobu egzekucji, a każde postępowanie egzekucyjne musi zacząć od egzekucji z ruchomości. Jeżeli egzekucja z ruchomości okaże się bezskuteczna, wierzyciel przed przystąpieniem do egzekucji z kont bankowych może złożyć do sądu wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku. Odbywa się to przed sądem w formie tzw. przysięgi wyjawienia (*eidesstattliche Offenbarungsversicherung*)².

Po drugie, niemieccy dłużnicy starają się wszelkimi dostępnymi sposobami nie dopuścić do egzekucji z kont bankowych, gdyż wszczęcie takiej

---

¹ Artykuł jest rezultatem pobytu autora na Albert Ludwigs Universität im Freiburg am Breisgau latem 2000 r.

² Ponadto niemiecki wierzyciel ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za wybór określonego sposobu egzekucji, o którego przeprowadzenie wnosił, a nadto zobowiązany jest do pokrycia kosztów tej egzekucji.

egzekucji niemal automatycznie łączy się z wpisaniem na listę niesolidnych dłużników, co wyklucza w przyszłości udzielanie przez bank jakichkolwiek pożyczek czy kredytów. Jeśli więc wierzyciel odpowiednio wcześniej, w drodze tzw. pozasądowej egzekucji wstępnej (*außergerichtliche Vorfändung*)³, nie uzyska zablokowania konta bankowego dłużnika, zmuszony będzie do prowadzenia postępowania egzekucyjnego, które może być skierowane do kont bankowych względnie rachunków oszczędnościowych dłużnika.

Perspektywa przystąpienia Polski do struktur unijnych (z czym wiąże się wzrost znaczenia swobody działalności gospodarczej pomiędzy podmiotami pochodzącymi z różnych krajów), powszechny dostęp do kredytów i pożyczek pieniężnych oraz ciągły wzrost obrotu bezgotówkowego powodujący, iż ewentualna egzekucja prowadzona zarówno przeciwko spółkom prawa handlowego, jak i osobom fizycznym z ich kont bankowych wymaga, w moim przekonaniu, zapoznania potencjalnych polskich wierzycieli i dłużników z problematyką prawną dotyczącą tego sposobu egzekucji świadczeń pieniężnych, obowiązującą na terenie Niemiec, w tym na tle obowiązujących w tej materii uregulowań polskich.

II. Rodzaje rachunków bankowych

W literaturze niemieckiej jako podstawowy rachunek występujący w dominującym obrocie bezgotówkowym, a którym dysponuje zarówno osoba fizyczna, jak i podmiot gospodarczy, wymieniany jest **rachunek bieżący**, tzw. *Kontokorrent*. *Kontokorrent* jest tego rodzaju stosunkiem handlowym banku z kupcem, że wynikające z tego stosunku roszczenia i świadczenia wraz z odsetkami wpisywane przez bank na rachunek i w

³ Często sądy niemieckie uzależniają nadanie klauzuli wykonalności wydanemu orzeczeniu od złożenia przez wierzyciela określonego zabezpieczenia, najczęściej w postaci kaucji pieniężnej. Aby tego uniknąć, wierzyciel może przeprowadzić tzw. wstępną egzekucję zabezpieczającą bez składania kaucji. Daje to wierzycielowi, który np. nie ma środków na kaucję, możliwość zabezpieczenia mienia dłużnika przed egzekucją ze strony innych wierzycieli i np. szybkiego zajęcia określonych składników majątku dłużnika. Dłużnik może z kolei skorzystać z procesowego środka obrony przed taką egzekucją, tzn. może złożyć kaucję w wysokości należności głównej (§ 720a *Absatz 3 ZPO – Zivilprozeßordnung*). Termin na jej złożenie wynosi dwa tygodnie, zatem egzekucja może nastąpić dopiero po upływie dwóch tygodni od daty doręczenia orzeczenia lub klauzuli wykonalności. Jednakże w razie prowadzenie egzekucji wstępnej w ramach egzekucji zabezpieczającej termin ten nie obowiązuje.

regularnych odstępach czasu są regulowane przez rozliczanie i ustalanie nadwyżki dla jednej lub drugiej części – § 355 *Absatz 1* (ustęp 1 niemieckiego kodeksu handlowego – *Handelsgesetzbuch*). Rozliczanie zgodnie z zacytowanym przepisem odbywa się przynajmniej raz w roku, choć w praktyce czynności bankowych operacje te odbywają się co kwartał⁴. Przedmiot i objętość kapitału posiadanego na rachunku bieżącym przez jego dysponenta w danej chwili określa się zgodnie z dyspozycją § 357 HGB, dlatego też zajęcie obejmuje jedynie saldo, a nie należące do rachunku pojedyncze wierzytelności, które w wyniku umieszczenia ich na rachunku bieżącym tracą swoją prawną samodzielność i nie podlegają zajęciu⁵. Prawo niemieckie przewiduje ponadto rodzaj wspólnego konta bankowego w postaci tzw. **konta kilku osób (Oder-konto)**, najczęściej współmałżonków. Posiadanie takiego konta upoważnia każdego ze współwłaścicieli do dysponowania całym kapitałem znajdującym się na koncie i w tym sensie są oni wierzycielami solidarnymi, zgodnie z § 428 niemieckiego kodeksu cywilnego – *Bürgerliches Gesetzbuch*). Innym rodzajem konta wspólnego jest tzw. **Undkonto**, czyli **konto prowadzone przez kilku właścicieli**, uprawnionych do wspólnego rozporządzania nim. Żaden z właścicieli takiego konta nie może sam dysponować całym kapitałem; jest to przykład współwłasności łącznej, trwającej tak długo, jak długo istnieje stosunek podstawowy w postaci konta bankowego⁶.

---

⁴ P. A r e n s, *Zivilprozeßrecht*, wyd. 5, Beck Verlag, München 1992, s. 14.

⁵ Bundesgerichtshof (BGH), z 10.05.1980; *Neue Juristische Wochenschrift* (NJW) 1981; s. 1612; Baumbach, Lauterbach, Hartman, *Zivilprozeßordnung*, München, 19. Kommentar zur ZPO, § 704 Rz., s. 87 *in fine*.

⁶ Landesgericht (LG) Oldenburg, *Neue Juristische Wochenschrift* 1982, s. 1433. Zarówno *Oder*; jak i *Undkonto* przypominają swoją konstrukcją i sposobem dysponowania saldem przewidziany przez ustawę – Prawo bankowe z dnia 29.08.1997 r. (Dz.U. Nr 140, poz. 938 ze zm.) wspólny rachunek oszczędnościowy (art. 52 pr. bankowego). Bowiem rachunek ten może być prowadzony w dwóch zasadniczych formach:

- rachunku wspólnego rozłącznego, gdzie każdy ze współposiadaczy ma prawo do samodzielnego dysponowania saldem rachunku,
- rachunku wspólnego łącznego, gdzie współposiadacze tylko łącznie – to znaczy na podstawie wspólnej dyspozycji – mogą dysponować saldem rachunku. Jednakże w przeciwieństwie do **autonomicznych** uregulowań niemieckich, na gruncie uregulowań polskich przyjęcie którejkolwiek z zaprezentowanych form rachunku wymaga jednoznacznego sprecyzowania przez współposiadaczy w umowie rachunku bankowego swoich uprawnień w zakresie możliwości dysponowania środkami pieniężnymi.

Innymi rodzajami kont o charakterze wspólnym są:

- tzw. **Anderkonto** czyli **konto bankowe pozostające w dyspozycji powiernika** i prowadzone przede wszystkim przez **notariuszy** oraz adwokatów lub rewidentów księgowych, doradców podatkowych czy inspektorów finansowych. Chodzi tu o konto powiernicze w banku, na którym przechowywane są obce pieniądze, powierniczo dla powiernika. Jednakże właścicielem takiego konta jest tzw. *Treugeber* (tj. właściciel majątku oddanego do zarządzania przez powiernika w jego imieniu, lecz na rzecz właściciela), a więc osoba, która ten rachunek prowadzi,

- **konto specjalne**, w przypadku którego obok nazwiska właściciela konta wprowadzone jest nazwisko osoby trzeciej,

- **ukryte konto obce**, w przypadku którego nie pojawia się nazwisko tego, któremu należy się rzeczywiście wierzytelność, jako właściciela konta. Stosunek właściciela konta i osoby trzeciej uprawnionej do poboru kwot jest uregulowany ich wzajemną umową,

- **konto zablokowane**, którego kapitał znajdujący się na rachunku z reguły może zostać wydatkowany w ramach ściśle oznaczonego celu.

W praktyce niemieckiego obrotu gospodarczego szczególnie znaczenie posiada instytucja rachunku kredytowego. Prawo niemieckie zna dwa rodzaje rachunku kredytowego: rachunek kredytu technicznego i rachunek kredytu dyspozycyjnego. Rachunki te podobne są do umowy pożyczki i podlegają zajęciu w trybie egzekucji z konta bankowego.

W wypadku kredytu technicznego bank udziela najczęściej prywatnemu posiadaczowi konta określonego kredytu. Gdy bank wyda dyspozycje do zaksięgowania na koncie kredytobiorcy określonej kwoty pieniężnej, to kwota ta, gdy zostanie wypłacona, staje się normalną wierzytelnością pieniężną, która podlegać będzie zajęciu w drodze egzekucji z konta bankowego⁷. Natomiast kwestię, czy kredyt techniczny przedstawia roszczenie egzekucyjne, Trybunał Federalny pozostawił nie rozstrzygniętą. W uzasadnieniu swojej decyzji Trybunał kierował się tym, że w pytaniu prawnym przedstawionym do rozstrzygnięcia nie było konkretnej umowy kredytowej, a jedynie tymczasowe przekroczenie stanu konta nie stwarza po stronie jego posiadacza w stosunku do banku żadnego roszczenia, a tym samym nie

---

⁷ Tak *Oberlandesgericht* (auch *Rechtsprechung der Oberlandesgerichte*, Mugdan und Falkmann, Köln, Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 1983, s. 810.

powstaje żądanie egzekucyjne. Natomiast Trybunał zauważył, że gdyby dłużnik miał przyznane roszczenie względem banku z tytułu wypłacenia kwot kredytu na podstawie stałego przyrzeczenia – wtedy bank byłby zobowiązany do postawienia do dyspozycji klienta kredytu⁸. Ze stanowiskiem tym nie zgadza się R. Baßlspurger, który uważa, iż w momencie wypłaty kredytu na rachunek dłużnika kwota ta, uprzednio zajęta, powinna być wypłacona na konto wierzyciela egzekwującego⁹.

Natomiast w wypadku kredytu dyspozycyjnego bank na podstawie stałego przyrzeczenia kredytowego może udzielić klientowi uzgodnionego kredytu, którego przelania może zażądać w każdej chwili. Wtedy następuje uzgodnienie stopy procentowej, a umowa zostaje zawarta w wyniku jednostronnego oświadczenia woli (żądania klienta). Przy zajęciu tego rodzaju kredytu należy rozróżnić:

a) **prawo do żądania kredytu i**

b) **faktyczne wypłacenie kwot kredytowych.**

Ustawodawca niemiecki uznaje zajęcie prawa do żądania kredytu za prawnie niedopuszczalne. Dopiero wraz z realizacją prawa żądania realizacji kredytu przez dłużnika następuje zawarcie umowy pożyczki i w ten sposób powstaje wierzytelność egzekucyjna. Dlatego też wierzyciel już przed zajęciem musi udowodnić, że realizacja prawa żądania już faktycznie nastąpiła i tym samym po stronie dłużnika egzekwowanego powstało w stosunku do banku roszczenie o wypłatę przyznaną kwot. W przeciwnym razie, gdyby bank wbrew woli dłużnika dopuścił do egzekucji, wierzyciel wykonywałby prawo dłużnika i doszłoby do zawarcia umowy wbrew jego woli. Takie upoważnienie wierzyciela – aby w drodze czynności egzekucyjnych utworzył nowe zobowiązanie dłużnika – w stosunku do banku jest niedopuszczalne¹⁰. Jeżeli jednak dłużnik skorzystał z prawa żądania i kwota kredytowa została zapisana na konto dłużnika (po stronie aktywów), to taki

---

⁸ Tak BGH (auch Entsch. des BGH in Zivilsachen. NJW 1985, s. 1219.

⁹ R. Baßlspurger, *Rechtspfleger und gleichnamige Zeitschrift* 1985, s. 180 i 1986, s. 266.

¹⁰ Tak Schleswig-Holsteinische Oberlandesgericht, *Neue Juristische Wochenschrift* 1992, s. 579; LG Dortmund, *Rpfleger* 1985, s. 479; Sąd Krajowy Lübeck, *Neue Juristische Wochenschrift* 1986, s. 1115; Düsseldorf, *Neue Juristische Wochenschrift* 1987, s. 936; Wuppertal, *Neue Juristische Wochenschrift* 1989, s. 1318.

kapitał podlega już zajęciu w trybie egzekucji prowadzonej z konta bankowego¹¹.

Ponadto w wypadku prowadzenia rachunków stosunków gospodarczych prawo niemieckie przewiduje możliwość tzw. **zajęcia przed terminem**. Chodzi tutaj o roszczenia z czynności prawnej o charakterze warunkowym (tzn. roszczenia warunkowe w zawieszeniu), które są jeszcze nie powstałymi, a więc przyszłymi prawami. Są one jednak na tyle zindywidualizowane, tzn. istnieje określony stosunek prawny, z którego można ustalić podstawę prawną dla przyszłego roszczenia i osobę przyszłego dłużnika¹². Nadają się do zajęcia w tym trybie np. przeszłe wierzytelności z istniejącego już stosunku rachunku bieżącego (dla następnych i wszystkich dalszych sald po stronie aktywów, aż do pełnego zaspokojenia wierzyciela egzekwującego¹³), przyszłe roszczenia wypłacenia wkładów z umowy żyrowej między bilansami, tzw. wkładu dziennego¹⁴ (także jeżeli konto jest prowadzone jako rachunek bieżący)¹⁵, roszczenia prowizyjne podróżującego z jeszcze nie zawartych transakcji¹⁶. Z kolei roszczenia z tytułu zwrotu podatku mogą być zajmowane, ale dopiero po ich powstaniu, a nie jako przeszłe roszczenia; wszczęcie egzekucji przed powstaniem roszczenia jest nieważne. Natomiast weksel i inne papiery wartościowe zajmowane są nie tak jak wierzytelności znajdujące się na kontach bankowych, lecz jak rzeczy ruchome, natomiast ich realizacja odbywa się jak w stosunku do wierzytelności na kontach bankowych (z wyjątkiem czeków rozrachunkowych)¹⁷.

---

¹¹ Tak Schleswig-Holsteinische Oberlandesgericht, Schleswig-Holsteinische Anzeigen 1992, s. 77 oraz K. S t ö b e r, *Förderungspfändung*, 5 Auflage, Gieseking, Bielefeld 1978, s. 115. Na gruncie prawa polskiego rachunek kredytowy traktowany jest jako rachunek **typu ewidencyjnego** i jako prowadzony przez bank nie podlega egzekucyjnemu zajęciu w trybie (art. 889 k.p.c. w zw. z art. 725 k.c.), zob. A. J a n i a k, *Czy można zająć rachunek kredytowy*, Rzeczpospolita z dnia 16 stycznia 1994 r.

¹² BGH, NJW 1982, s. 2195.

¹³ *Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen* (BGHZ) 1980, s. 181 f; BGH, NJW 1982, s. 1150.

¹⁴ BGHZ 1984, s. 329 ff.

¹⁵ BGHZ 1984, s. 375 i 1993, s. 323.

¹⁶ *Reichsgericht (auch Entsch. des RG in Zivilsachen)*, 1988, s. 253 ff.

¹⁷ LG Göttingen, NJW 1983, s. 635. Jest to rozwiązanie zbliżone do uregulowań polskich (art. 901 i nast. k.p.c.), z tym że egzekucja z czeków prowadzona jest według zasad dotyczących zajęcia rzeczy ruchomych (art. 845 § 2 k.p.c.).

III. Wszczęcie egzekucji z konta bankowego oraz właściwość organu egzekucyjnego

Zgodnie z §§ 704, 835 i 837 niemieckiej procedury cywilnej ZPO – wniosek o wszczęcie egzekucji z konta bankowego może być złożony w formie ustnego oświadczenia wierzyciela, z której to czynności następuje sporządzenie notatki pisemnej, telefonicznie, bezpośrednio u komornika sądowego (*Gerichtsvollzieher*) lub w formie pisemnej. Jeżeli wniosek o wszczęcie egzekucji składany jest w formie pisemnej, to musi on być złożony w kancelarii sądu, w tzw. sądowych punktach rozdzielczych (*Verteilungsstelle*)¹⁸. Wniosek musi zawierać dokładne określenie osoby dłużnika (posiadacza rachunku – *Kontoinhaber*), przy czym dłużnik musi być właścicielem wierzytelności pieniężnej, która ma być zajęta. Zajęcie wierzytelności nie może odbywać się na prawach obcych dłużnikowi. Wniosek musi zawierać określenie trzeciego dłużnika, czyli banku, przy czym należy podać adres głównego zarządu banku¹⁹. Numer konta bankowego, jeżeli nie jest znany wierzycielowi, nie musi być podany²⁰. Dalej we wniosku o wszczęcie egzekucji z konta bankowego wierzyciel ma obowiązek podać rodzaj świadczenia, które ma być spełnione oraz sposób egzekucji²¹. Świadczenie powinno wynikać z posiadanego przez wierzyciela tytułu wykonawczego. Może ono być określone w wysokości, jaką wymienia tytuł wykonawczy, z podaniem pretensji głównej i należności ubocznych²². Jednakże gdy wierzytelność może być bez wątpliwości zidentyfikowana przez organ egzekucyjny (*Rechtspfleger*), to nie stanowi to uchybienia formalnego, jeżeli podstawa prawna świadczenia lub wierzyciel wierzytelności, która ma być zajęta, są określone błędnie lub nie jest określona wysokość, ponieważ

---

¹⁸ W praktyce w Niemczech wykształciły się trzy systemy, a mianowicie: system wolnego wyboru komornika (Badenia, Hesja), system punktów rozdzielczych (Wirtembergia) i system urzędów komorniczych (Hamburg, Bawaria, Saksonia); zob. bliżej na ten temat T. E r e c i ń s k i, *Organy egzekucji sądowej na tle prawoporównawczym*, Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego 1988, nr 27-28, s. 90.

¹⁹ K. S t ö b e r, *Förderungspfändung...*, s. 146-147.

²⁰ BGH, NJW 1982, s. 2193-2195; LG Frankenthal Rpfleger 1981, s. 445; LG Oldenburg, Rpfleger 1982, s. 112.

²¹ Podobne rozwiązanie przewiduje polski k.p.c. – art. 126 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 797 k.p.c.; także orzeczenie SN IV 72/55, OSN 1956, poz. 69.

²² LG Hannover, JurBüro 1982, s. 620.

wydane postanowienie o zajęciu podlega merytorycznej ocenie przez organ egzekucyjny²³. Ponadto ustawodawca niemiecki nakłada na organ egzekucyjny przed wydaniem postanowienia o zajęciu konta bankowego dłużnika obowiązek sprawdzenia, czy wierzytelność, która ma być zajęta, rzeczywiście istnieje. Przy czym badanie to opiera się jedynie na oświadczeniu wierzyciela egzekwującego²⁴. Jeżeli w wyniku badania okaże się, że wierzytelność nie istnieje, wówczas dokonane zajęcie uznawane jest za bezskuteczne *ex tunc*, bez potrzeby udzielania ochrony prawnej dłużnikowi²⁵. Pozostaje ono także nieskuteczne w stosunku do dłużnika egzekwowanego, gdy odzyskał on na nowo wierzytelność po jej zajęciu²⁶ lub gdy dochodzona wierzytelność wygasła w wyniku zapłaty wierzycielowi w drodze procedury tzw. wstępnego zajęcia (§ 845 ZPO)²⁷. Za nieprawidłowe uznaje się zamieszczenie we wniosku o wszczęcie egzekucji z konta bankowego określenie, iż wierzyciel egzekwujący domaga się „zajęcia wszystkich roszczeń ze stosunku handlowego” lub „wszystkich roszczeń dłużnika w stosunku do banku, w którym posiada konta bankowe”²⁸. Musi istnieć możliwość obiektywnej identyfikacji dochodzonego prawa²⁹. Do wniosku wierzyciel egzekwujący ma obowiązek dołączyć tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności (*Exekutionsbewilligung* [*Vollstreckungsklausel*] – § 704 Absatz 1 w zw. z § 724 Absatz 1 ZPO)³⁰ w oryginale oraz dowód doręczenia go dłużnikowi³¹. Jeżeli dłużnika reprezentuje pełnomoc-

---

²³ BGH, NJW 1988, s. 2543.

²⁴ BGH, NJW 1985, s. 863 oraz K. Stöber, *Förderungspfändung...*, s. 74.

²⁵ LG Bad Kreuznach, Rpfleger 1990, s. 216.

²⁶ OLG Frankfurt, Rpfleger 1978, s. 229.

²⁷ LG Frankenthal, Rpfleger 1985, s. 245.

²⁸ LG Oldenburg, ZiP 1982, s. 51, JurBüro 1982, s. 620; OLG Frankfurt JurBüro 1981, s. 458; OLG Stuttgart, ZiP 1994, s. 222; K. Stöber..., s. 157.

²⁹ BGH NJW 1983, s. 886; LG Aachen Rpfleger 1990, s. 215; odmiennie LG Berlin Rpfleger 1991, s. 28.

³⁰ Na postanowienie o nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności przysługuje skarga (*Klage gegen Vollstreckungsklausel*) zgodnie z § 768 ZPO, w brzmieniu nadanym mu nowelizacją ustawy ZPO z dnia 31.08.1990 r. (BGBl. II s. 889, 927); zob. szerzej H. G a n s l m a y e r, R. A n t o n, *Zivilprozessordnung, Zwangsvollstreckung*, Boorberg Verlag, Stuttgart 1988, s. 71-85.

³¹ §§ 708, 731, 732, 794 Absatz 1 pkt 1-5 i Absatz 2 ZPO szczegółowo wymieniają rodzaje tytułów egzekucyjnych oraz tytułów egzekucyjnych, które bez potrzeby nadania im klauzuli wykonalności mogą być podstawą wszczęcia egzekucji. Odpowiednikiem art. 777

nik, np. adwokat, to tytuł egzekucyjny musi zostać doręczony takiemu pełnomocnikowi. Doręczenie tytułu bezpośrednio dłużnikowi jest nieważne. Specyficznym rozwiązaniem w Niemczech jest prawna możliwość doręczenia tytułu egzekucyjnego dłużnikowi w miejscu, gdzie się w danej chwili znajduje. Nakaz zajęcia konta bankowego wystawia *Rechtspfleger*, natomiast bezpośredniego doręczenia postanowienia o zajęciu dokonuje na jego zlecenie komornik, na którego terenie znajduje się dłużnik egzekwowany i bank jako dłużnik zajętej wierzytelności³².

Niemiecka procedura prowadząca do uzyskania prawomocnego tytułu wykonawczego bywa długotrwała³³. Dlatego – w celu zapobieżenia niekorzystnym skutkom przewlekłości postępowania oraz dla zagwarantowania uczestnikom obrotu gospodarczego możliwie najdalej idącej swobody kształtowania stosunków umownych – § 794 *Absatz 1* pkt 5 ZPO przewiduje dochodzenie roszczeń na podstawie **aktu notarialnego**. Akt ten zawiera:

- oznaczone roszczenie wierzyciela,
- istnienie odpowiadającego mu zobowiązania dłużnika do zapłaty określonej sumy pieniędzy,
- jednoznaczne poddanie się dłużnika natychmiastowej egzekucji wymaganej należności³⁴.

Różnica w stosunku do art. 777 pkt 4 i 5 k.p.c. przejawia się w tym, że polski akt notarialny jest tylko tytułem egzekucyjnym, natomiast niemiecki – **tytułem wykonawczym**. Niemiecki akt notarialny nie wymaga nadania mu klauzuli wykonalności. Wierzyciel niemiecki zyskuje w akcie notarialnym instrument efektywniejszego dochodzenia należności, zapew-

---

k.p.c. jest § 708 ZPO. Zob. szerzej A. S c h ö n k e, F. B a u r, *Zwangsvollstreckungskonkurs und Vergleichsrecht*, Karlsruhe 1963, s. 32; H. T h o m a s, H. P u t z o, *Zivilprozeßordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und den Einführungsgesetzen*, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1993, s. 1089-1091.

³² Należy pamiętać, że przekroczenie przez komornika jego właściwości funkcjonalnej powoduje bezskuteczność jego czynności, ale zajęcie pozostanie w mocy aż do jego zniesienia, np. w drodze złożenia skargi przez wierzyciela lub dłużnika egzekwowanego.

³³ Zob. M. K r z y s z t o f e k, *Bankowy tytuł wykonawczy. Sposoby dochodzenia należności przez bank*, Kraków 1996, s. 63.

³⁴ Zgodnie z § 17 *Absatz 1 Satz 1 Beurkundungsgesetz* (ustawy o poświadczeniu dokumentów urzędowych), notariusz ma obowiązek pouczyć dłużnika o doniosłości i skutkach prawnych podania się w akcie notarialnym natychmiastowej wykonalności.

nijący istotne korzyści finansowe wynikające z wyeliminowania postępowania sądowego i skrócenia czasu egzekwowania roszczenia³⁵.

Wyjątkowo tylko komornik uprawniony jest do tymczasowego zajęcia konta bankowego dłużnika, na okres nie przekraczający czterech tygodni, bez konieczności przedstawiana przed upływem tego terminu postanowienia sądu w przedmiocie zajęcia kwot na rachunku dłużnika (§ 810 ZPO). Jest to dopuszczalne tylko dla wykonania orzeczenia sądowego, wydanego w trybie postępowania zabezpieczającego, jednakże i takie zajęcie wierzycielności następuje na polecenie *Rechtspflegera*.

W Niemczech egzekucja należy do sądów rejonowych (*Amtsgericht*), kuratorów prawa (*Rechtspfleger*) oraz komorników sądowych (*Gerichtsvollzieher*)³⁶.

Zgodnie z § 753 ZPO, *Rechtspfleger* jest wyłącznie właściwy do prowadzenia czynności egzekucyjnych związanych z egzekucją wierzycielności, w tym z rachunków bankowych³⁷. Z tytułu prowadzonej egzekucji nie otrzymują dodatkowego wynagrodzenia.

Wniosek o wszczęcie egzekucji z konta bankowego podlega opłacie (wpisowi) w wysokości 1,5% wartości egzekwowanego roszczenia. Wyjątkowo, ze względu na zgłaszane roszczenie i przewidywaną pracochłonność czynności egzekucyjnych, opłata ta może być podwyższona do 2,5% wartości dochodzonego roszczenia. Przyjęte rozwiązania, jakże diametralnie odmienne w swej filozofii od uregulowań polskich, opierają się na założeniu, że koszty egzekucji powinny być minimalizowane tak, aby ani wierzyciela, ani dłużnika nie obciążać dodatkowymi wydatkami. Państwo niemieckie zainteresowane jest tym, aby orzeczenia sądowe były maksymalnie

³⁵ Zob. H. K ü m p e l, *Bank und Kapitalmarktrecht*, Köln 1995, s. 253.

³⁶ Zatem niemiecki system organów egzekucyjnych jest złożony i rozbudowany strukturalnie. Istnieje w związku z tym daleko idąca specjalizacja poszczególnych organów egzekucyjnych w zakresie dokonywania określonych czynności egzekucyjnych. Ma to niewątpliwie wpływ na prawidłowość i skuteczność postępowania egzekucyjnego. Tak ukształtowany system świadczy również o roli, jaką egzekucji orzeczeń przyznaje się w prawie niemieckim.

³⁷ R. S t u e r n e r, *Grundlinien der Entwicklung des Deutschen Vollstreckungsrechts* Deutsche Gerichtsvollzieher Zeitung 1985, nr 1-2, s. 11-15. Natomiast egzekucję z rachunków obejmujących wkład oszczędnościowy prowadzi komornik (o czym w dalszej części artykułu). Wyjątkowo tylko komornik może dokonać zajęcia konta bankowego dla wykonania orzeczenia sądowego, wydanego w trybie postępowania zabezpieczającego, na okres nie przekraczający czterech tygodni. Jednakże i takie zajęcie następuje za zgodą *Rechtspflegera*.

malnie skuteczne i wychodzi z założenia, że wysokie koszty egzekucji bardzo utrudniają i często czynią ją mało skuteczną. Z tych względów wykluczane są wszelkie regulacje, które miałyby na celu uczynienie z egzekucji sądowej środka do uzyskiwania dochodów przez instytucje państwowe. Najważniejszą wartością egzekucji upatruje się w jej sprawności i skuteczności.

IV. Zajęcie konta bankowego, w tym wkładu oszczędnościowego, jego zakres oraz skutki

Charakterystyczną cechą egzekucji z konta bankowego jest to, że dłużnikiem zajętej wierzytelności jest zawsze bank. Zajęciu podlega konto bankowe w oddziale lub innej jednostce organizacyjnej banku. Miejsce siedziby banku na terenie Niemiec jest obojętne dla ustalenia właściwości miejscowej i skuteczności wszczęcia egzekucji. Miejsce to może mieć znaczenie dla ewentualnego wytoczenia powództwa przeciwko bankowi na podstawie § 430 BGB – niemieckiego kodeksu cywilnego. Zgodnie z § 829 *Absatz 1* ZPO, jeżeli wierzyciel zna tylko bank dłużnika, do skutecznego zajęcia wystarczy podanie siedziby głównego zarządu banku i doręczenie postanowienia o zajęciu do głównej siedziby. Nie jest wymagane doręczenie postanowienia o zajęciu do oddziału czy filii, w której znajduje się rachunek dłużnika. Jeżeli postanowienie o zajęciu doręczone zostanie do głównej siedziby banku, musi on niezwłocznie stwierdzić, w której filii czy oddziale prowadzone jest konto dłużnika. Prawo niemieckie przewiduje ponadto dość kontrowersyjną możliwość, wedle której wierzyciel może zajmować wszystkie konta bankowe dłużnika w jego miejscu zamieszkania (tzw. egzekucja w drodze dochodzenia). Ta egzekucja „w nieznaną” uważana jest za obejście obowiązującego prawa³⁸. Zajęcie obejmuje wszystkie konta dłużnika w danym banku, chyba że wierzyciel wyraźnie wskazał tylko jedno z nich. Zajęcie konta nie powoduje jego totalnej blokady. Zgodnie bowiem z § 788 ZPO, zakres zajęcia nie może wykraczać poza kwotę roszczenia egzekucyjnego wraz z kosztami i odsetkami. Jeżeli wierzytelność, która ma być zajęta, jest wyższa niż żądanie wierzyciela, wtedy zajęcie następuje tylko do wysokości żądania wierzyciela, a pozostała część nie podlega egzekucji. Obowiązuje zakaz zajęcia „ponad miarę”, zgodnie

---

³⁸ L.G. Hannover, ZiP 1985, s. 60; OLG München, 1990, s. 1591; OLG Oldenburg, ZiP 1982, s. 51; OLG Frankfurt, 1981, s. 258 oraz OLG Stuttgart, ZiP 1994, s. 222.

z dyspozycją § 803 *Absatz* 1 ZPO. Gdyby dochodziło do takiego zajęcia, to jego jedynym skutkiem byłoby praktycznie niepożądane zablokowanie wierzytelności w stosunku do innych wierzycieli egzekwujących. Dlatego druki postanowienia o zajęciu przewidują, że wierzytelność dłużnika będzie zajęta tylko z „powodu i w wysokości” roszczenia egzekwowanego wraz z kosztami. Wtedy dochodzi tylko do częściowego, niezbędnego zajęcia³⁹. W toku egzekucji z konta bankowego zarówno przepisy niemieckiej procedury cywilnej (§ 829 *Absatz* 1 ZPO), jak i doktryna uważają, iż numer konta nie musi być podany, a podanie tylko jednego numeru konta nie oznacza, że tylko to konto ma być zajęte, jeżeli dłużnik dysponuje większą liczbą kont⁴⁰.

Zgodnie z dyspozycją § 829 ZPO:

Absatz 1: Jeżeli ma być zajęta wierzytelność pieniężna na koncie bankowym, sąd egzekucyjny ma obowiązek zakazać trzeciemu dłużnikowi (bankowi) dokonywania wypłat na rzecz dłużnika egzekwowanego. Równocześnie sąd ma obowiązek za pośrednictwem *Rechtspflegera* wydania dłużnikowi egzekwowanemu nakazu powstrzymywania się od jakiegokolwiek dysponowania wierzytelnością, a w szczególności od jej inkasowania.

Absatz 2: Wierzyciel powinien zadbać o doręczenie postanowienia o zajęciu trzeciemu dłużnikowi, a czyni to za pośrednictwem kancelarii sądu, zgodnie z dyspozycją § 166 *Absatz* 2 ZPO⁴¹. Natomiast dłużnikowi egzekwowanemu postanowienie o zajęciu musi zostać doręczone natychmiast po skutecznym doręczeniu postanowienia trzeciemu dłużnikowi wraz z odpisem dowodu doręczenia. Doręczenie to jest jednak bez znaczenia dla skuteczności zajęcia konta bankowego i służy jedynie zawiadomieniu dłużnika o fakcie zajęcia, aby ten mógł zastosować się do nakazu, o którym mowa w *Absatz* 1. Jeżeli doręczenie trzeciemu dłużnikowi nastąpiło na bezpośrednie żądanie kancelarii sądowej drogą pocztową, wtedy kancelaria

---

³⁹ Stein – Jonas, *Kommentar zur ZPO*, 19. Aufl., Bearbeitet von Pohle, ab 5. Lieferg. von Grunsky, Leipold, Münzberg, Schlosser, Schumann 1964, s. 78 oraz BGH, NJW 1975, s. 738.

⁴⁰ BGH, NJW 1982, s. 2193; LG Frankenthal, Rpfleger 1981, s. 445 oraz LG Oldenburg, Rpfleger 1982, s. 112. Tak samo art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c.

⁴¹ Dalsi wierzyciele o fakcie zajęcia zostają poinformowani tylko w sposób nieformalny (§ 329 ZPO), ale już o fakcie oddalenia wniosku o zajęcie konta bankowego wierzyciele muszą zostać powiadomieni.

powinna się w taki sam sposób zatroszczyć się o doręczenie postanowienia dłużnikowi. W miejsce skutecznego doręczenia dłużnikowi, który przebywa za granicą, następuje doręczenie poprzez nadanie na pocztę.

Absatz 3: Wraz ze skutecznym doręczeniem trzeciemu dłużnikowi postanowienia o zajęciu uważa się, że zajęcie zostało dokonane skutecznie.

Postanowienie o zajęciu wydane przez *Rechtspflegera* zawiera oprócz zawiadomienia o dokonaniu zajęcia dwa zarządzenia:

- zakaz dla trzeciego dłużnika (banku) co do wypłacenia dłużnikowi egzekwowanemu kwot pieniężnych, tzw. **arrestatorium** – jeżeli brak jest takiego zakazu to postanowienie o zajęciu jest prawnie nieskuteczne;
- nakaz dla dłużnika, aby się powstrzymał od jakichkolwiek dyspozycji rachunkiem, tzw. **inhibitorium**.

Rechtspfleger nie sprawdza, czy wierzytelność, która ma być zajęta, rzeczywiście istnieje. Zgodnie z § 829 *Absatz 3* ZPO, postanowienie o zajęciu musi być doręczone trzeciemu dłużnikowi (bankowi) i następuje osobistym staraniem wierzyciela za pośrednictwem kancelarii sądu, zgodnie z dyspozycją § 166 *Absatz 2* ZPO. Dłużnikowi egzekwowanemu postanowienie o zajęciu należy doręczyć natychmiast po skutecznym doręczeniu trzeciemu dłużnikowi wraz z odpisem dowodu doręczenia. Doręczenie to jest jednak bez znaczenia dla skuteczności zajęcia konta bankowego i służy jedynie zawiadomieniu dłużnika o zajęciu, aby ten mógł się zastosować do nakazu (*inhibitorium*). Doręczenie bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat ma znaczenie konstytutywne co do skutków zajęcia, a doręczenie postanowienia dłużnikowi egzekwowanemu ma charakter deklaratoryjny dla wywołania określonych skutków zajęcia⁴².

Postanowienie o zajęciu musi określać roszczenie, które ma być wyegzekwowane zgodnie z tytułem wykonawczym. Wierzytelność, która ma być zajęta, musi być dokładnie określona co do podstawy i przedmiotu oraz określać osobę trzeciego dłużnika. Niedokładne określenie wierzytelności czyni zajęcie nieskutecznym, np. wystąpienie sprzeczności pomiędzy określeniem wierzytelności cyframi i literami, niedokładność w określeniu zajęcia, np. „rzekomych” wierzytelności z konta bankowego w banku X itp.⁴³

---

⁴² Jest to podobne uregulowanie jak dyspozycja art. 890 § 1 k.p.c.

⁴³ OLG Frankfurt, Monatschrift für Deutsches Recht 1977, s. 676 oraz O. J a n e r i n g, *Zwangsvollstreckungs- und Konkursrecht*, München 1990. Sądowe postanowienie o zajęciu

Warunkiem skuteczności zajęcia jest:

• **istnienie wierzytelności** do sum znajdujących się na koncie bankowym, przy czym nie musi być ona natychmiast płatna i może mieć charakter warunkowy, jak również może dotyczyć wierzytelności przyszłych. Jednakże wierzytelność ta musi istnieć i nie może wygasnąć według przepisów cywilnego prawa materialnego. Jeżeli wierzytelność nie istnieje w chwili zajęcia albo przestała istnieć w czasie doręczenia postanowienia o zajęciu trzeciemu dłużnikowi, wtedy owa przeszkoda powoduje, że zajęcie staje się bezprzedmiotowe;

• **prawo posiadania wierzytelności** – musi ono przysługiwać dłużnikowi w czasie dokonania zajęcia. Nie wystarczy, że dłużnik wcześniej posiadał to prawo lub uzyskał je później, np. w drodze cesji wierzytelności⁴⁴. Natomiast jeżeli wierzytelność nie przysługuje dłużnikowi egzekwowanemu, lecz osobie trzeciej, to zajęcie jest bezprzedmiotowe. Wtedy wzajemne relacje prawne wynikające z zajęcia nieskutecznego pomiędzy wierzycielem egzekwującym, a trzecim dłużnikiem nie zostają naruszone⁴⁵;

• **trwanie** – zajęcie następuje wraz z doręczeniem postanowienia o zajęciu i istnieje, aż zajęcie wierzytelności wygaśnie, zostanie uchylone lub do czasu umorzenia postępowania egzekucyjnego, np. z powodu rezygnacji wierzyciela z popierania prowadzonej egzekucji⁴⁶.

Zgodnie z § 666 BGB, dłużnik jako właściciel konta ma w stosunku do banku roszczenie o składanie informacji i okresowej sprawozdawczości. Roszczenie to realizowane jest poprzez wyciąg z konta, dzięki któremu klient jest informowany o bieżących zmianach na koncie⁴⁷. Natomiast po skutecznym wszczęciu egzekucji z konta bankowego te roszczenia o składanie informacji i sprawozdawczości przechodzą jako niesamodzielne prawa uboczne wraz z zajętą wierzytelnością na wierzyciela egzekwującego i nie muszą być dodatkowo zajmowane.

---

i przekazaniu wierzytelności kosztuje łącznie 25 DEM i może obejmować jednocześnie do sześciu dłużników jednego banku.

⁴⁴ BGH, NJW 1971, s. 1938. Odmiennego zdania w tej kwestii są: A. T i e d t k e, NJW 1972, s. 748 i K. S c h m i d t, ZZZP 1987, s. 316.

⁴⁵ K. S c h m i d t, MDR 1973, s. 233.

⁴⁶ Szerzej patrz: B. W e r n e r, *Insolvenz- und Zwangsvollstreckungsrecht* Forkel, Wiesbaden 1976.

⁴⁷ BGH, ZfP 1985, s. 1315; NJW 1985, s. 2699.

Sporną kwestią natomiast pozostaje, czy wierzycielowi przysługuje również prawo do doręczenia wyciągów z kont dłużnika egzekwowanego. Roszczenie bowiem o składanie informacji i sprawozdawczości nie przysługiwałoby mianowicie klientowi banku w jego charakterze jako wierzycielowi wierzytelności kapitału na koncie bankowym, lecz jako stronie umowy bankowej.

Również z punktu widzenia tajemnicy bankowej niedopuszczalne jest zajęcie wyciągów z konta. Wierzyciel uzyskałby poza tym informacje, które nie przysługują mu w tym stopniu na podstawie postanowienia o zajęciu. Przy doręczeniu wszystkich wyciągów z konta wierzyciel zostałby poinformowany nie tylko o kapitale, którym jest zgodnie z prawem zainteresowany, lecz także o wszystkich zmianach na koncie, a i być może o istniejącym debecie, zaś do uzyskania takich informacji wierzycielowi roszczenie nie przysługuje⁴⁸.

Jednocześnie Sąd Krajowy w Hildesheim⁴⁹ wyraził pogląd, że w wypadku wyciągów z konta nie chodzi ani o dokumenty legitymacyjne, ani o inne dokumenty, które miałyby udowodnić istnienie wierzytelności. Tylko bowiem takie dokumenty, zdaniem sądu, byłyby dostępne w tzw. egzekucji pomocniczej. Także w stosunku do dłużnika egzekwowanego wierzyciel nie ma takiego obszernego roszczenia informacyjnego zgodnie z § 836 *Absatz* 3 ZPO, które by go informowało o wszystkich operacjach na koncie. Natomiast odmiennego zdania są U. Gottwald⁵⁰ oraz sąd niższego szczebla w Reindsburgu⁵¹, dla których roszczenie informacyjne i o sprawozdawczość są egzekwowalne⁵².

Przepis § 829 ZPO zawiera ponadto uregulowanie dotyczące **zakresu** zajęcia kwot na koncie bankowym. Przedmiot i objętość kapitału posiadanego przez dłużnika egzekwowanego na koncie bankowym określa się w danej chwili zgodnie z § 357 HGB. Zgodnie z tym przepisem, zajęcie kwot na koncie bieżącym (*Kontokorrent*) obejmuje jedynie saldo, a nie także należące do tegoż konta pojedyncze wierzytelności, ponieważ w wyniku

⁴⁸ LG Frankfurt Rpfleger 1986, s. 196; LG Itzehoe, NJW 1988, s. 1394.

⁴⁹ LG Hildesheim, JurBüro 1988, s. 547-549.

⁵⁰ U. G o t t w a l d, *Zwangsvollstreckung*, Haufe, Freiburg 1996, s. 1468.

⁵¹ BGH, NJW 1987, s. 819.

⁵² Por. w tej mierze uregulowanie art. 728 § 1 k.c., zgodnie z którym zakres informacji uzyskanych od banku musi pozostawać w ścisłym związku z interesem prawnym wierzyciela.

umieszczenia ich na koncie pojedyncze wierzytelności tracą swoją samodzielność i nie podlegają zajęciu⁵³. Zajęte zostaje saldo doręczeniowe, jakie istnieje przy wcześniejszym wprowadzeniu dokonanym w chwili zajęcia, a więc w chwili skutecznego doręczenia postanowienia o zajęciu do banku jako trzeciego dłużnika (§ 829 *Absatz 3 ZPO*). Zajęcie to ma taki skutek, że konto musi być tymczasowo rozliczone księgowo na stan, jaki istniał w chwili doręczenia postanowienia o zajęciu. Chroni to wierzyciela przed niekorzystnymi dyspozycjami dłużnika. Gdyby bowiem zajęcie obejmowało tylko najbliższe saldo końcowe, dłużnik miałby w każdej chwili możliwość stworzenia nowych pozycji po stronie „winien” na szkodę wierzyciela egzekwującego, a przez to uchronienia przed zajęciem kapitału znajdującego się na koncie.

Dlatego też wierzyciel musi zająć także następne i wszystkie dalsze przyszłe salda dodatnie, które powstaną przy zamknięciu uzgodnionego okresu obrachunkowego. W wypadku takiego zajęcia chodzić będzie o przyszłe wierzytelności na koncie dłużnika. Muszą one być wystarczająco dokładnie określone lub przynajmniej dostatecznie dające się określić. Przy tym między dłużnikiem a trzecim dłużnikiem (bankiem) musi istnieć stosunek prawny, z którego można będzie określić przyszłą wierzytelność co do jej treści i osoby trzeciego dłużnika⁵⁴. W wypadku zajęcia sald przyszłych, zajęciem tym zostaną objęte nie tylko najbliższe salda dodatnie lub ustawowy bilans, który wykazuje aktywa na koncie dłużnika, lecz i wszystkie przyszłe aktywa powstałe w wyniku bilansu umownego lub ustawowego, aż do czasu pełnego zaspokojenia wierzyciela⁵⁵. Przy czym zajęcie to nie dotyczy nowego konta założonego u tego samego trzeciego dłużnika⁵⁶.

Jednakże należy zwrócić uwagę na to, że zajęcie przyszłego kapitału na koncie dłużnika rozciąga się, podobnie jak w wypadku przepisu art. 890 § 1 k.p.c.⁵⁷, tylko na saldo w chwili uzgodnionego bilansu. Zajęcie nie obej-

---

⁵³ Orzeczenie Trybunału Federalnego (BGH) z 10 maja 1980, NJW 1981, s. 1612.

⁵⁴ BGH, NJW 1970, s. 241.

⁵⁵ BGH, NJW 1981, s. 1611 oraz BGH, NJW 1982, s. 1150.

⁵⁶ Teza ta budzi uzasadnione kontrowersje; patrz H. Wenz, *Zwangsvollstreckungsrecht*, Jur. Lehrgänge Alpmann & Schmidt, Münster 1992, s. 469.

⁵⁷ Z. Świeboda, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do drugiej części k.p.c.*, Warszawa 1994, s. 184; S. Dałka, J. Rodziejewicz, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Gdańsk 1994, s. 229; *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych*, pod kierunkiem Z. Szczerka, Sopot 1995, s. 357-358.

muje zapisów na dobro konta i aktywów, które codziennie realizowane są na koncie. W okresie pomiędzy każdorazowym bilansem dłużnik może w każdej chwili dysponować swoim kontem bieżącym. Istnieje tu zatem naturalne niebezpieczeństwo, iż dłużnik „w odpowiednim czasie” przed następnym bilansem doprowadzi do debetu na swoim koncie, aby w ten sposób nie dopuścić do zajęcia przez wierzyciela. Jednak również i zajęcie przyszłego kapitału na koncie nie chroni wierzyciela przed zajęciem, które może być dokonane przez dalszych wierzycieli egzekwujących. Wraz z doręczeniem późniejszego postanowienia o zajęciu bank musi znów ustalić saldo doręczeniowe, a jeżeli przy tym ustaleniu stwierdzony zostanie kapitał na koncie, musi on zostać wypłacony następnym wierzycielom, gdyż wierzyciel, który dokonał wcześniejszego zajęcia, nie dysponuje tu żadnym priorytetowym prawem zastawu, ponieważ jego zajęcie rozciąga się na następny, późniejszy bilans⁵⁸.

Dlatego też, aby przeciwdziałać temu niebezpieczeństwu, wierzyciel powinien dodatkowo zająć kapitał dzienny posiadany przez dłużnika na koncie⁵⁹. W wypadku żądania wypłaty dziennego kapitału posiadanego przez dłużnika na koncie chodzi o takie wierzytelności, które podlegają zajęciu zgodnie z § 829 ZPO⁶⁰. W wypadku zajęcia salda dziennego na korzyść wierzyciela bank nie może dokonywać żadnych dalszych wypłat na korzyść dłużnika, a dłużnik nie może dokonywać żadnych przelewów. Przy czym zgodnie z § 835 *Absatz 3 ZPO* kapitał dzienny może być przekazany wierzycielowi dopiero po upływie okresu dwutygodniowej blokady (okres realizacji wypłat kwot wyłączonych spod zajęcia).

P. Arens⁶¹ przedstawił następującą propozycję sformułowania wniosku wierzyciela w wypadku zajęcia określonych kwot na koncie bankowym: „Niniejszym zajmuje się roszczenie z tytułu istniejącego stosunku prawnego, a w szczególności z konta bieżącego na koncie nr ..., przy tym zajmuje się roszczenie:

- wypłacenia obecnego w czasie doręczenia postanowienia o zajęciu kapitału na koncie (saldo doręczeniowe);

---

⁵⁸ K. Stöber, *Förderungspfändung...*, s. 165.

⁵⁹ BGH, NJW 1968, s. 2100.

⁶⁰ Rpfleger 1983, s. 771; Bundesfinanzhof, ZiP 1984; NJW 1984, s. 1919.

⁶¹ P. Arens, *Zivilprozeßrecht...*, s. 461.

- wypłacenia przyszłego kapitału, który zostanie wykazany w czasie wprowadzenia salda przy każdym bilansie (saldo przeszłe);
- bieżącego wypłacenia kapitału powstałego na koncie pomiędzy saldami (saldo dzienne);
- z tytułu prawa do dysponowania tym kapitałem poprzez polecenie przelewu;
- roszczenie z tytułu zapisu kredytowego wszystkich przyszłych wpływów.

W wypadku zajęcia konta pozostającego w dyspozycji powiernika (*Anderkonto*), egzekucja wierzytelności jest w praktyce bezskuteczna i dla uniknięcia kosztów powinno się z niej zrezygnować. Jeżeli bowiem wierzyciel posiada tytuł wykonawczy wydany przeciwko właścicielowi kapitału i zajmie konto powiernicze, to zajęcie nie zostanie zrealizowane, ponieważ bank jako trzeci dłużnik nie jest zobowiązany do żadnych świadczeń na rzecz właściciela. Jeżeli natomiast wierzyciel prowadzi egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego na powiernika, to właściciel majątku może na podstawie oznaczenia celu konta sprzeciwić się takiemu zajęciu, występując z powództwem opozycyjnym zgodnie z dyspozycją § 797 *Absatz* 4 ZPO⁶². W wypadku egzekucji konta zablokowanego zajęcie jest dopuszczalne tylko w ramach oznaczenia celu, tzn. zajęcie istniejącego na koncie kapitału musi być przeprowadzone przez wierzyciela po uprzednim wykazaniu, że uszczuplenie kwot następuje zgodnie z celem, dla którego były złożone⁶³.

Natomiast problematyka zajęcia wspólnego konta bankowego przedstawia się w prawodawstwie i praktyce niemieckiej nieco odmiennie od uregulowań polskich, dotyczących egzekucji z rachunku wspólnego (art. 52 prawa bankowego)⁶⁴.

W wypadku zajęcia takiego konta wierzyciel musi zawsze dokonać ustalenia, czy jest to *Oder-Konto* (czyli wspólne konto bankowe, którym

---

⁶² BGH, NJW 1971, s. 559.

⁶³ BGH, NJW 1965, s. 953. Nadto na uwagę zasługują artykuły poświęcone problematyce zajęcia konta bankowego: R. B a ß l s p e r g e r, Rpfleger 1985, s. 177 i nast.; H. D a - w i d – poseł do Reichstagu, [w:] Rpfleger 1987, s. 216–218 oraz t e n z e, [w:] Monatsschrift für Deutsches Recht 1993, s. 108; A. H ä u s e r, ZiP 1983, s. 891.

⁶⁴ Por. Z. O s a d a, *Prawo bankowe. Praktyczny komentarz*, Warszawa 1998, s. 70–71 oraz *Prawo bankowe. Komentarz*, pod red. W. Góralczyka, s. 135–136.

może dysponować każdy ze współwłaścicieli), czy jest to *Undkonto* (czyli wspólne konto kilku osób, gdzie żaden ze współwłaścicieli nie może bez zgody pozostałych dysponować całym kontem). W codziennej niemieckiej praktyce do obu rodzajów kont mają prawo wspólnie małżonkowie. W pierwszym wypadku każdy z właścicieli może dysponować całym kapitałem zgromadzonym na koncie, i w tym sensie są oni wierzycielami solidarnymi zgodnie z dyspozycją § 428 BGB⁶⁵. Ponieważ każdy właściciel konta może sam dysponować całym kontem, może ono zostać zajęte w całości na rzecz każdego wierzyciela właściciela konta⁶⁶.

Ten na pozór korzystny fakt posiada tę wadę, że zajęcie w stosunku do jednego właściciela konta nie może powstrzymać drugiego właściciela przed dysponowaniem całym kontem, a w szczególności przed ściągnięciem całego kapitału z zajętego konta. Z tej sytuacji może skorzystać drugi, nie egzekwowany właściciel konta, szczególnie w ciągu dwutygodniowego okresu, o którym mowa w § 835 *Absatz* 3 zd. drugie ZPO, w ciągu którego bank nie może jeszcze wypłacić wierzycielowi egzekwującemu kapitału z konta. Jeżeli w tym czasie drugi właściciel podejmie z konta cały kapitał, bank musi mu te kwoty wypłacić, co doprowadzi do tego, iż zajęcie stanie się bezprzedmiotowe. W takiej sytuacji bank może dokonać wypłaty kwot wspólnie do rąk wierzyciela, który na skutek zajęcia wszedł w prawa dłużnika egzekwowanego, i drugiemu właścicielowi konta.

W wypadku wątpliwości bank, chcąc uniknąć ewentualnego procesu o odszkodowanie, może złożyć zajęte kwoty do depozytu w *Amtsgericht* (sądzie niższego szczebla). Ponieważ właściciele konta wspólnego są w stosunku do siebie wierzycielami solidarnymi, przysługuje im zasadniczo roszczenie o odszkodowanie w wypadku wypłacenia całego kapitału drugiemu właścicielowi (współmałżonkowi) zgodnie z dyspozycją (§ 430 BGB).

Dlatego wierzyciel powinien zająć to roszczenie o odszkodowanie, które będzie skuteczne, gdy dojdzie do wiadomości drugiego właściciela konta. I jeżeli w takiej sytuacji bank wypłaci cały kapitał drugiemu właścicielowi, który nie jest dłużnikiem, to będzie on zobowiązany do odszkodowania w stosunku do dłużnika i w stosunku do wierzyciela na podstawie postanowienia o zajęciu.

---

⁶⁵ BGH, NJW 1985, s. 2688.

⁶⁶ BGH, NJW 1985, s. 1218.

W wypadku zaś wspólnego konta (*Undkonto*) zaden z właścicieli nie może osobno dysponować nim w całości. Mamy tu do czynienia z wypadkiem prawa do niepodzielnej (wspólnej) ręki⁶⁷. W celu zatem prowadzenia egzekucji na takim koncie wierzyciel musi uzyskać tytuł wykonawczy przeciwko wszystkim współwłaścicielom konta. Jeśli tytułu takiego nie posiada, zajęcie na takim koncie jest prawnie niedopuszczalne.

Na gruncie ustawodawstwa niemieckiego podstawowymi **skutkami** dokonanego zajęcia konta bankowego jest uzyskanie przez wierzyciela egzekwującego:

- **prawa zastawu** oraz
- **powstanie tzw. władztwa państwowego**, o którym mowa w § 803 ZPO.

Oba te skutki powstają jednocześnie i zawarte są w tym samym postanowieniu o zajęciu. Władztwo państwowe i prawo zastawu obejmują wierzytelność taką, jaką ona jest w czasie zajęcia, wraz z należnymi odsetkami, zwłaszcza za zwłokę, i później powstałymi prawami ubocznymi. Jeżeli zostało zajętych więcej wierzytelności, to podpadają one w pełnej wysokości pod ustawowe prawo zastawu, ale tylko wtedy, gdy nie wystarczają na pokrycie w pełnej wysokości kwoty egzekwowanej.

Wierzyciel otrzymuje na podstawie samego zajęcia jedynie zabezpieczenie swoich wierzytelności, a nie ich zaspokojenie. Nie może on dysponować zajęтым roszczeniem, a w szczególności nie może go sam ściągnąć, lecz może tylko żądać świadczenia dla siebie i dłużnika egzekwowanego wspólnie lub złożenia zajętych kwot do depozytu sądowego (§ 1281 i 1287 BGB)⁶⁸. Dopóki nie nastąpiło przekazanie (§ 835 ZPO), wierzyciel nie może także dochodzonej należności darować, rozliczać i wypowiedać, ponieważ nie przysługuje mu takie prawo. Dłużnik zajętej wierzytelności z rachunku bankowego, w tym z wkładu oszczędnościowego, pozostaje nadal właścicielem zajętej wierzytelności.

---

⁶⁷ LG Oldenburg, ZiP 1982, s. 1433; por. odnośny przepis art. 196 § 2 k.c. w zw. z art. 31 k.r.o.

⁶⁸ Jest to rozwiązanie podobne do tego, o którym mowa w art. 893 w zw. z art. 887 § 1 k.p.c.; szerzej E. W e n g e r e k, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1970, s. 175; K. L i p i ń s k i, *Glosa do orzeczenia SN z 9 czerwca 1961 r. II CR 175/60*, OSPiKA 1962, poz. 127.

Zgodnie z dyspozycją § 666 BGB, dłużnik jako właściciel konta ma w stosunku do banku roszczenie o składanie informacji i sprawozdawczość⁶⁹. Roszczenie to realizowane jest poprzez wyciąg z konta⁷⁰, dzięki któremu klient jest informowany o bieżących zmianach na koncie⁷¹.

Informacja powinna dać wierzycielowi egzekwującemu możliwość zdecydowania o tym, czy decydować się na dalsze prowadzenie egzekucji. Jeżeli bank odmówiłby w sposób zawiniony udzielenia informacji, wtedy musi liczyć się z obowiązkiem naprawienia szkody, jaką wierzyciel poniósł na skutek takiego działania banku (np. z obowiązkiem rekompensaty kosztów procesowych poniesionych przez wierzyciela, gdyby ten przegrał ewentualny proces o zapłatę przeciwko bankowi)⁷².

Roszczenia o składanie informacji i sprawozdawczość przechodzą jako niesamodzielne prawa uboczne (akcesoryjne) wraz z zajętą wierzytelnością na wierzyciela egzekwującego i nie muszą być dodatkowo zajmowane. Wynika to z faktu, iż roszczenia te nie przysługiwałyby klientowi banku w jego charakterze jako wierzycielowi wierzytelności kapitału na koncie bankowym, lecz jako stronie umowy z bankiem.

Należy nadmienić, iż z punktu widzenia ochrony tajemnicy bankowej, za niedopuszczalne uznaje się zajęcie wyciągów z konta. Wierzyciel egzekwujący uzyskałby w takiej sytuacji dodatkowe informacje, które nie przysługują mu w tym stopniu na podstawie postanowienia o zajęciu. Przy doręczeniu bowiem wszystkich wyciągów z konta wierzyciel zostałby poinformowany nie tylko o kapitale, którym jest zgodnie z prawem zainteresowany, lecz także o wszystkich zmianach w stanie konta i być może o istniejącym debecie. Do tego wierzyciel egzekwujący nie może mieć już roszczeń⁷³.

---

⁶⁹ Roszczenie to powstaje na podstawie dokonanej zajęcia, a nie dopiero przekazania – BGHZ 1968, s. 291. Roszczenie to obejmuje między innymi informacje o tym, czy inni wierzyciele nie zgłosili pretensji do zajętych wierzytelności (np. na podstawie prawa zastawu i czy ta wierzytelność nie została już wcześniej zajęta – § 840 ZPO).

⁷⁰ Por. brzmienie art. 728 § 1 k.c., zgodnie z którym właściciel rachunku bankowego posiada prawo do uzyskania wyciągu z konta.

⁷¹ BGH, ZiP 1985, s. 1315; NJW 1985, s. 2699.

⁷² BGHZ 1991, s. 129 f oraz 1998, s. 294. Jest to podobne rozwiązanie jak w wypadku prowadzenia egzekucji z rachunku bankowego w prawie polskim – P. O s o w y, *Egzekucja z rachunku bankowego*, Warszawa 2000, s. 70-75.

⁷³ LG Frankfurt, Rpfleger 1986, s. 196; LG Itzehoe, NJW 1988, s. 1394; LG Hildesheim, JurBüro 1988, s. 547-549.

Jednocześnie Sąd Krajowy w Hildesheim uważa, że w wypadku wyciągów z konta nie chodzi ani o dokumenty legitymacyjne, ani o inne dokumenty, które miałyby udowodnić istnienie wierzytelności. Tylko bowiem takie dokumenty byłyby dostępne tzw. egzekucji pomocniczej. Także w stosunku do dłużnika nie ma wierzyciel takiego obszernego roszczenia informacyjnego zgodnie z § 836 Absatz 3 ZPO, które by go informowało o wszystkich operacjach na koncie. Odmiennego zdania są U. Gottwald⁷⁴ oraz sąd niższego szczebla w Reinsburgu⁷⁵, dla których roszczenie informacyjne i o sprawozdawczość są egzekwowalne.

Z chwilą dokonania zajęcia dyspozycje dłużnika co do konta bankowego, choćby zostały uwzględnione przez bank, w stosunku do wierzyciela egzekwującego są prawnie nieskuteczne, jeżeli rozporządzenia te przekraczają część środków wolnych od zajęcia, o których mowa w § 850a-i, 851, 859 Absatz 1i 2, 860 i 863 ZPO. Dotyczy to zarówno stanu po dacie dokonanego zajęcia, a także przed nią, jeżeli wymagalność tych sum następuje po zajęciu. Jeżeliby więc po zajęciu konta bankowego doszło do wypłaty jakiegokolwiek kwoty przez bank na zlecenie dłużnika egzekwowanego albo gdyby dłużnik dokonał cesji wierzytelności na rzecz osoby trzeciej lub wypowiedział umowę, to czynności te w stosunku do wierzyciela są nieważne i nie mają żadnego wpływu na dalszy bieg egzekucji⁷⁶.

Na szczególną uwagę zasługuje omówienie w tym miejscu pozycji banku w trakcie egzekucji z konta jako **trzeciego dłużnika**⁷⁷.

Z zasady pozycja prawna banku w wyniku wszczęcia egzekucji z konta bankowego, a następnie dokonanego zajęcia i przekazania nie może ulec pogorszeniu. Jest to oczywiście konieczna rekompensata za to, że te akty prawne przebiegają bez jego udziału. W wyniku dokonanego zajęcia bank nie ma już obowiązku realizacji zleceń na żądanie dłużnika egzekwowa-

---

⁷⁴ U. Gottwald, *Zwangsvollstreckung...*, s. 1468.

⁷⁵ NJW, 1987, s. 819.

⁷⁶ A. G a n s l m a y e r, R. A n t o n, *Zivilprozeßordnung, Zwangsvollstreckung*, Boorberg Verlag, Stuttgart 1988, s. 421; H. B r o x, D. W a l k e r, *Zwangsvollstreckung*, Köln 1993, s. 211 i nast. Jest to rozwiązanie identyczne jak w egzekucji z rachunku bankowego w prawie polskim; Z. Ś w i e b o d a, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne...*, s. 186-187; G. S i k o r s k i, *Egzekucja z rachunków bankowych*, Sopot 1995, s. 84 oraz orzeczenie SN I CR 356/64, OSPiKA 1967, poz. 133 z glosą aprobującą E. W e n g e r k a.

⁷⁷ Szerzej patrz H. G a u l, *Zur Rechtsstellung der Kreditinstitute als Drittschuldner in der Zwangsvollstreckung*, München 1978.

nego. Jeżeliby jednak bank wykonał zlecenie, tj. gdyby doszło do wypłaty określonych kwot do rąk dłużnika egzekwowanego, bank może bronić się przed ewentualnym zarzutem ze strony wierzyciela egzekwującego, że nic nie wiedział o dokonanych zajęciu (co może zawsze zdarzyć się w wypadku doręczenia zastępczego postanowienia o zajęciu)⁷⁸.

Jeżeli wierzytelność została zajęta na rzecz kilku wierzycieli, to bank jako trzeci dłużnik może w celu swojej ochrony zdeponować zajęte kwoty w sądzie egzekucyjnym, a w niektórych wypadkach jest do tego zobowiązany (§ 853 ZPO).

Ponadto, zgodnie z § 412 i 404 BGB, bank może analogicznie do wierzyciela wysuwać zarzuty, które mu przysługiwały w czasie zajęcia w stosunku do dłużnika. Może on w szczególności:

- dochodzić, że wierzytelność objęta zajęciem nie powstała lub wygasła, np. w następstwie nieważności umowy uzasadniającej powstanie wierzytelności, jej zaskarżenia, zapłaty, zaliczenia zajętych kwot na poczet innych długów, pod warunkiem, o którym mowa w § 392 BGB, cesji wierzytelności, upływu umownego okresu ważności istnienia wierzytelności⁷⁹;

- bank może poinformować wierzyciela o nieistnieniu zajęcia i wezwać do dobrowolnego zwolnienia zajętej wierzytelności, zgodnie z dyspozycją § 843 ZPO. Z tą chwilą powstaje po stronie banku możliwość wytoczenia powództwa w procesie o konfiskatę przeciwko wierzycielowi egzekwującemu o zwolnienie spod zajęcia kwot na koncie bankowym⁸⁰;

- bank może poza tym kwestionować ważność zajęcia i przekazania wierzytelności z konta bankowego. Nieważności tej może bank dochodzić albo zgodnie z §766 ZPO⁸¹, albo w procesie o konfiskatę⁸².

Egzekucja z konta bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dowód imienny lub na okaziciela (np. książeczkę oszczęd-

---

⁷⁸ R. Seibert, [w:] Wertpapiermitteilungen 1984, s. 521 ff; Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen 105, 359f.

⁷⁹ H. Denck, [w:] NJW 1979, s. 2375 ff; Z. Schaub, [w:] NJW 1965, s. 2329 ff oraz BGHZ 1958, s. 26 ff.

⁸⁰ Natomiast bankowi jako trzeciemu dłużnikowi nie przysługuje powództwo o ustalenie stwierdzenia nieważności dokonanego zajęcia i przekazania z uwagi na brak interesu ochrony prawnej – tak BGHZ z 1969, s. 146 ff.

⁸¹ BGHZ 1969, s. 148 f.

⁸² BGHZ 1966, s. 80 f.

nościową), składa się, podobnie jak w wypadku egzekucji z konta bankowego, z dwóch etapów, a mianowicie zajęcia i przekazania.

Na gruncie egzekucji niemieckiej, jeżeli na wierzytelność wystawiony został jakiś dokument (np. książeczka oszczędnościowa), mamy do czynienia z tzw. **egzekucją pomocniczą**, polegającą na odebraniu tej książeczki dłużnikowi, zgodnie z dyspozycją (§ 883 ZPO).

Tytułem wykonawczym jest w tym wypadku postanowienie o przekazaniu, zgodnie z § 836 *Absatz 3 pkt 2 ZPO*⁸³. Komornik przeprowadzający u dłużnika egzekucję z ruchomości może znaleźć u niego książeczkę oszczędnościową zabrać i zdeponować w swoim biurze do czasu uzyskania sądowego postanowienia o zajęciu i przekazaniu wierzycielowi odpowiedniego do tej książeczki konta bankowego. Jeżeli doręczenie tego postanowienia nie nastąpi w ciągu miesiąca od daty zabrania książeczki oszczędnościowej, komornik musi ją zwrócić dłużnikowi zgodnie z § 156 *Geschäftsanweisung für Gerichtsvollzieher* (Instrukcja służbowa dla komorników sądowych), a ten z kolei może natychmiast zadysponować środkami zgromadzonymi na tym koncie. Oczywiście, jeżeli wierzyciel przypuszcza, że dłużnik ma książeczkę oszczędnościową, powinien o tym fakcie powiadomić komornika⁸⁴.

Druga możliwość uzyskania przez wierzyciela książeczki oszczędnościowej to tryb polegający na zajęciu i przekazaniu konta bankowego przez sąd, które to przekazanie upoważnia wierzyciela do żądania od dłużnika wydania książeczki oszczędnościowej, odpowiedniej dla tego sądownie już zajętego i przekazanego mu konta.

Podstawą do prowadzenia egzekucji jest tu postanowienie o zajęciu i przekazaniu w połączeniu z tytułem egzekucyjnym, na którego podstawie sąd wydał to postanowienie, np. *Vollstreckungsbescheid*, czy też wyrok w sprawie o zapłatę z nadaną klauzulą wykonalności.

Zajęcie rachunku oszczędnościowego jest skuteczne z chwilą doręczenia bankowi lub kasie oszczędnościowej sądowego postanowienia o zajęciu i przekazaniu rachunku wierzycielowi, a nie z chwilą wejścia wierzyciela w posiadanie książeczki oszczędnościowej należącej do tego rachunku.

Pozostaje to w związku z twierdzeniem przedstawicieli niemieckiej doktryny o tym, że książeczka oszczędnościowa nie jest samodzielny

---

⁸³ Stein – Jonas, *Kommentar zur ZPO*, Münzberg 1964, teza 14 f.

⁸⁴ NJW 1979, s. 1539.

papierem wartościowym, lecz jedynie rodzajem znaku legitymacyjnego, jak w wypadku polskiej książeczki oszczędnościowej imiennej⁸⁵.

W postanowieniu o zajęciu i przekazaniu konta, a także we wniosku egzekucyjnym książeczka oszczędnościowa powinna być dokładnie określona. Jeśli tego brakuje, wierzyciel musi uzyskać dodatkowe postanowienie sądu, zawierające te dane. Jeżeli komornik nie znajdzie tej książeczki u dłużnika, wierzyciel może wystąpić do sądu (*Amtsgericht*) z wnioskiem o wezwanie dłużnika do złożenia oświadczenia przed sądem (pod przysięgą), że książeczki tej nie posiada i nie wie, gdzie się znajduje. Jeżeli książeczka jest w posiadaniu osoby trzeciej, wierzyciel ma prawo żądać jej wydania, a gdyby osoba taka również nie chciała wydać książeczki, wierzyciel ma prawo wystąpić do sądu o jej wydanie, po czym zlecić komornikowi jej przymusowe odebranie. Stosowanie przymusu bezpośredniego jest jednakże niedopuszczalne⁸⁶.

Nawet jeśli książeczka należąca do zajętego rachunku oszczędnościowego nie zostanie znaleziona, nadal istnieje możliwość skutecznego zajęcia rachunku. W takiej sytuacji bank musi wydać postanowienie o unieważnieniu książeczki oszczędnościowej i wypłaceniu środków z zajętego rachunku oszczędnościowego wierzycielowi w drodze tzw. *Aufgebotsverfahren* (czyli tzw. procedury unieważnienia papierów wartościowych), co może trwać i kilka miesięcy. Wypłata ta została jednak ograniczona w czasie. Zgodnie bowiem z § 835 *Absatz* 3 pkt 2 ZPO, jeżeli kapitał na koncie osoby trzeciej w banku (kasie oszczędnościowej), został zajęty i przekazany, wtedy bank (kasa oszczędnościowa), a nie organ prowadzący egzekucję z konta bankowego, obejmującego wkład oszczędnościowy, może dopiero po upływie dwóch tygodni od daty doręczenia postanowienia sądu wypłacić pieniądze z zajętego konta wierzycielowi⁸⁷.

---

⁸⁵ Zob. H. Brox, D. Walker, *Zwangsvollstreckung...*, s. 1457 i nast.; K. Korzan, *Egzekucja z wierzytelności pieniężnych związanych z dokumentem*, Przegląd Sądowy 1994, nr 7, s. 62-64.

⁸⁶ J. Schaub, [w:] NJW 1965, s. 2329. Podobne rozwiązanie przewiduje przepis art. 905 § 2 k.p.c.

⁸⁷ Jest to odmiennie uregulowane w prawie polskim, zob. M. Czarnicki, *Egzekucja z wierzytelności związanych z posiadaniem dokumentów*, Sopot 1995, s. 31-40 oraz G. Sikorski, *Egzekucja z rachunków bankowych i bankowych papierów wartościowych*, Sopot 1996, s. 142-151.

W ten sposób prawo niemieckie umożliwia dłużnikowi egzekwowanemu wystąpienie z wnioskiem o wypłatę kwot wolnych od zajęcia (§ 850 ZPO). Natomiast jeśli kwota uzyskana z zajęcia rachunku oszczędnościowego przekracza wysokość kwoty objętej egzekwowanym roszczeniem, sąd zobowiązuje wierzyciela do zwrócenia książeczki dłużnikowi po zaspokojeniu roszczenia. Jeżeli wierzyciel nie odda jej dobrowolnie, dłużnik może go do tego zmusić, przy czym sądowe postanowienie zajęcia i przekazania uzyskane przez wierzyciela staje się automatycznie tytułem egzekucyjnym dla dłużnika, na którego podstawie może on zlecić komornikowi przymusowe odebranie jego książeczki wierzycielowi (§ 894 pkt 3 ZPO).

Ponadto zajęcie rachunku oszczędnościowego zaopatrzonego klauzulą niezbywalności, zgodnie z § 1809 *Bürgerliches Gesetzbuch*, nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego do wypłacenia kwot z tego rachunku, gdy wierzyciel uzyska postanowienie sądu, o którym mowa w § 835 *Absatz 3 ZPO*.

Warto wiedzieć, iż państwo niemieckie gwarantuje ustawowe premie swoim obywatelom, którzy systematycznie oszczędzają. Również pracodawcy wypłacają co miesiąc specjalny ustawowy dodatek tym, którzy zawarli z bankiem umowy systematycznego oszczędzania. Takie premiovane rachunki oszczędnościowe mogą być również zajmowane, przy czym jeśli wierzyciel chce nim dysponować przed upływem terminu, musi wypowiedzieć umowę po zajęciu rachunku oraz zwrócić państwu dodatki finansowe. Jeśli wierzyciel żąda wypłaty przed okresem, w którym upływa termin zawartej umowy, rujnując w ten sposób wieloletnie oszczędzanie, to sąd (*Vollstreckungsgericht*) ma prawo na wniosek dłużnika egzekwowanego zawiesić prawo wierzyciela do wypłaty środków (§ 765a ZPO).

V. Podsumowując poczynione rozważania na temat egzekucji z konta bankowego w oparciu o przepisy niemieckiej procedury cywilnej, poza niezbędnymi uwagami prawnoporównawczymi, które zostały zamieszczone w tekście, należy stwierdzić, iż praktyczne znaczenie zajęcia wierzytelności znajdujących się na kontach bankowych, **o ile jest skuteczne**, jest duże, zwłaszcza gdy egzekucja z rzeczy ruchomych nie ma widoków na powodzenie w obliczu znacznych rozmiarów niedopuszczalności egzekucji z majątku dłużnika (por. np. § 811 ZPO). Na uwagę zasługuje też rozbudowany system organów egzekucyjnych, co pozwala na ich wyspecjalizo-

wanie się w zakresie dokonywania określonych czynności egzekucyjnych, co z kolei wpływa pozytywnie na zwiększenie prawidłowości, skuteczności i zgodności postępowania egzekucyjnego z obowiązującym prawem.

Ponadto rozbudowany system nadzoru judykacyjnego w trakcie prowadzonych czynności egzekucyjnych zapewnia urzeczywistnienie celu egzekucji, respektowanie praw podmiotowych wszystkich biorących w niej udział osób, a tym samym realizację wartości koniecznych w demokratycznym państwie prawa.